

BAJKA (70) *sb f*

Pierwsze a pochylone, drugie jasne.

sg N bajka (15). *◇ G* bajki (1). *◇ A* bajkę (5). *◇ I* bajką (6). *◇ pl N* bajki (11). *◇ G* bajek (12). *◇ A* bajki (10). *◇ I* bajkami (7). *◇ L* bajkach (3).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Baśń, mit, opowiadanie o treści fantastycznej, legendarnej lub alegoryczno-dydaktycznej, utwór literacki; fabula Mącz, Calag, Calep, Cn; apologus, naenia Mącz, Calep, Cn; mythos Mącz (20) : Leop Eccle 20/21; KwiatKsiąż F2; Apologus, Wymysłki. Powieść/ albo Bayka Mącz 12d, 106d, 240c [2 r.]; Tu przerwał pan Boiánowłki mowiącz. A baykę to w. m. poczynasz pánie Koftká? wierzę że będzie długa. GórnDworz Y4v; Więceyci przed tym baiek niż teraz bywało/ Co ich y dziś ná pílmie ták wiele zořtáło/ A przedię ie tu ludzie vczeni czytáią/ Skąd niemále pociechy y náuki máią. HistLan F4v; Calag 184a; Apologus – Baika, fabuła. Calep 82a, 403a, 687a; Y iuzby było do tego przyřzło żeby byli wydáni/ gdyby był Demofthenes tákową bayką Krolewłkiey chytrořci y zdrády nie okazał/ tym řpofobem rzecř do Athenienřow vczyniwřzy Phil R2, R2; KlonFlis G4 marg.*

Zwroty: »bajac bajki«: Báby nam będą báíác íákíe báyki [!] řmieřzné/ My wierřze będźíem řpiéwác/ y pieřni vćieřzné. PudřFr 31.

»bajką (-ami) się bawić« (2): Íż Chrizořtom řtáry/ bayką řię tą álegoryczną nie báwiąc/ prořty zmyřł y řłow y vmyřłu Abráhámowego ták po prořtu pokázuie CzechEp 201; Vacuna nići przedřlá baykámí řię báwiąc KlonWor **5v.

»poczytać miedzy bajkami«: In numerum fabularum aliquid reponere Miedzy baykámí poczitác. Mącz 311d.

Szereg: »bajki i pieřni«: Teř y baiek/ y pieřni/ w ten czás przeřtániemy/ Piękníe řye oblápiwřzy/ y potym pořniemy. PudřFr 31.

2. *Wiadomość lub informacja zmyřlona, nieprawdziwa, fařszywa, błędna; plotka, kłámstwo; fabulae Mącz, Calep; centones, fabella, gerrae, ineptiae, lirae Mącz (51) : Fabella diminutivum, Bayká/ Wymysłek lucki. Mącz 113b, 96a, 195c; Fabuła – Fabuła, baika, mowa zmisłoną, wimisł. Calep 402b.*

Zwrot:»bajkę bajac«: Somnium item, metaph. Násmiewisko yáko kiedy by któ rzekł/ cofz báyeřz/ řen powiedářz/ áłbo wierę mu řie řni/ báye baykę. Mącz 401d.

Szeregi:»bajki albo plotki«: ábowiem kto bez rozmyřłu czyta tu w tych kłięgach Apokálipřim řłowá Apořtołá tego/ tedy zdádzą řie íákoby íákíe bayki áłbo plotki/ nie ku rozumowi nie podobne ReřAp 128 v.

»lež albo bajka«: Centones ferre Proverb. yednę leř albo baykę zá drugą powiedác Mącz 47b.

»sen i bajki«: [Jedni] [...] A to řobie zá płochy řen y bayki máią/ Gdy im o przyřzłym wieku drudzy powiádáią. KołakSzczęřł A3.

W przen: Venire in sermonem hominum, Bayką řie řtác u wřzech ludźy. Mącz 386d.

a. *W polemice religijnej katolicko-protestanckiej: błędne wierzenie, fařszywa nauka, wywód heretycki (41) : Tym wřřyřtkim píłmem íáłnie řie to pokázuie/ że thylko czterzy Ewángelie máią być przyięte/ á wřřyřtkie niepewnych rzeczy bayki/ vmárłym ráczey kácerzom/ niřli kořcielnym řywym máią być řpiéwáne. Leop + 2v; A ták mniemáiąc [krzeřcijanie] żeby vřzli potwarzy/ trzech Bogow řwemi*

baykámí [...] rodźili. *GrzegRóżn* F2; *BiałKat* 128v; A ták teź ku podpárćiu rzeczy łwey/ baykę iákąś/ onym łtárym Papielkim podobną przypomináli *CzechRozm* 67v; Otoź tą łwą bayką nawięcey pewności wiáry łwey dowodzili *CzechRozm* 68, 221v; To wśzytko bayki łą łłowu Bożemu przeciúwe. *CzechEp* 150, 149, 176, 188, 205 (23); *NiemObr* 121, 173.

W charakterystycznych połączeniach: bajka ludzka (3), *mnichowska, żydowska* (2).

Fraza: »bajki się bają«: áby łię y to obaczyło/ iefliź tám moźe być prawdá zbáwienna/ gdzie łię tákíe bábie [...] bayki báią *CzechEp* 204.

Wyrażenia: »babia bajka« (4): Tálmod ich iefł nowy wymyśl: y nie nadawnieyśze łpíńanie/ z łobą bárzo ná wielu mieyfcách niezgodne y przeciúwe/ á plotek niezlicznych y bábiech baiek/ wiele w łobie máiące *CzechRozm* 69v, 32v; *CzechEp* 204 *cf* »bajki się bają«; *ReszPrz* 84.

»bajka luterska«: [*Luterski minister*] Lutherśkie bayki/ ludziom powiádał *ReszPrz* 43.

»bajka niewieścia«: Ze im oczy kolą/ y ich piekielnym inwencyam/ y zabobonom łą práwie *ex diametro* przeciúwe/ tedy ie zá plotki máią/ zá wymyśły Papielkie/ zá łny Mniłkie zá bayki niewieście. *ReszPrz* 22.

Szeregi: »bajki i plotki« (2): *CzechRozm* 69v *cf* »babie bajki«; ty wodze ślepe ktorzy tákich baiek y plotek y nápletli y nábíiali. *CzechEp* 260.

»bajki i wymyśły«: [*My*] prawdźiwie/ po proftu procź álegoriy Bogu obmierzłych/ ono [*słowo boże*] wykłádamy: y ná nim łzczyrze przełtawáiąc/ wśzytko ludzkie wniesienie/ y wśzytki bayki/ y wymyśły ludzkie nim odćinamy. *CzechEp* 342.

W połączeniach szeregowych (4): nic v siebie nie ma Papielstwo pewnego [...] oprocź mniemánia domyśłow/ łnow/ plotek baiek ktore w łobie dná nie máią *CzechEp* 252, 139; *ReszPrz* 22 *cf* »bajka niewieścia«, 84 *cf* »babia bajka«.

Synonimy: 1. *baśń, fabuła, powieść*; 2. *baśń, błazeństwo, klatka, leź, plotka, wymyśl, wymyśłek*.